

U g e s k r i f t

for

Norske Landmænd,

udgivet af J. Schrøder.

N^o 1.

Løverdagen den 1ste Januar 1859.

3^{die} Marg.

Indhold.

Det nye Aar. — En Agrikulturkemist Reise. — Inden- og udenlandske Efterretninger.

Det nye Aar.

De sidste Dage af det gamle Aar er for Landmanden som oftest en arbejdsbaar og urolig Tid. Alt hvad der af Natur og Menneskekraft er benyttet under det suundne Aars Drift, saa de bragtes fra en Produktionsstillelse over i en anden for tilsidt at fremstille sig som det endelige Udbytte af enkelte eller forenede Arbejder — disse Kræfter fordrer ved Aarets Udgang ligesom Dyr og Hvil. Er Naturkræfterne ligesom sikkert fortoiede igjen til næste Aars begyndende Virksomhed, og er disse Kræfters daglige Betjening (den samlede Drifts Arbejdsstof) gaaet bort tilfredsstillet ved i rette Tid at have modtaget den betingede Andel af Arbejdets Frugter, er dette fuldført, saa kan Landmanden med god Samvittighed modtage Venners Udførelser til Helgen for fuldført Arbejde.

Men hermed er Landmanden dog ikke færdig til at modtage det nye Aar. Han har opfyldt Arbejdernes og maasse den duelige Arbejdsforstanders Pligter ved at sætte i Gang, drive og fuldende de med Aarstiderne følgende Arbejder; han har med de løbende Indtægter gjort hver Mand Ret og Skjel, og med Høsteafgroden klaret fra sig Jordens faste og løse Udgifter, men endnu har han tilbage at klare for sig selv Jorddrottens Pligter. Har han opmærksomt iagttaget hver Bedrifts Gang, har han forstaaet at binde de enkelte Bedrifter sammen til det Heles kraftige Udsving, og staaer han selv ikke blot som Dagarbejder men som bevidst Styre af sine Foretagender, saa tager han ogsaa med Interesse Fat paa det Slutarbejde, som giver ham Midlerne ihænde til at samle i Resultater,

hvad der er gjort, og bestemme Omfanget af hvad der skal gøres. Vi sigte til Aarets Regnskaber, det endelige Dyr, som, i hvad der end kan bevæge Jorddrotten til at skjule det for Andre, han dog aldrig maa holde skjult for sig selv. Det er et Faktum, at Landets største Bedrift, Jordbruget, gaar uden ordentligt Regnskab. Hvor mange Landmænd maa da ikke aarlig begaa Feil i sine Planers Anlæg og Udførelse, naar de ikke har villet eller magtet at samle de forskjellige Bedrifters Tommer i sine Hænder, og de saaledes ikke vide itide at styrke eller overføre de slappe Træk, hvormed deres Stilling, de selv og Familie lidt efter lidt glide i Afgrunden.

Gjennem Regnskabet allene kan Jorddrotten itide se den sande Dom over sine Foretagender. Deres Resultater, der uden Regnskabet staaer for ham og Andre som dunkle ubestemmelige Skikkelser, antager i Tallet den strængeste og klareste Form. Vi lykønske Landmænd, som har det gangne Aars Regnskab i sine Hænder; thi de vide hvad de ville i den nærmeste Fremtid, medens den for Orden uimodtagelige og slowede ikke ser skarper, fordi December ombyttes med Januar.

Uagtet Jordbrugerne ere de Stille i Landene, saa er deres Virken dog Fundamentet for Landenes Tilværelse, og denne Mening om Jordbrugernes Betydning er i den senere Tid anerkjendt i alle civiliserede Lande. Intet Under derfor, at vor Styrelse har sin særdeles Opmærksomhed henvendt paa Landbos forholdene, og at den rækker en hjælpsom Haand, hvor den ser, at dens Mellemkomst sikrer et almindeligt Skridt fremad. Forvisningen herom er os af stor Betydning, thi deri se vi i sin Almindelighed en Anerkjendelse af Standens Virken og betingelsesvis en Hjælp i Baghaanden, hvor den enkelte Mand eller den engere Sammenslutning skulde segne under de kostbare Forbedringer, som det er den nærværende Slægts svære men i Ud-

forelsen forfriskende Opgave at løse for vore, saa skulle vi haabe, lykkeligere Efterkommere.

Det er ikke en Regjerings Opgave og heller ikke dens Pligt direkte at tilveiebringe de Pengemidler, som Privatmanden maatte ønske til sin Bedrifts Udvidelse; men indirekte skal den hjælpe ved ikke at lægge Hindringer i Veien for Institutioner, som Privatmænd ville fremme med den gyldne Bundtanke „Hjælp dig selv.“ Indirekte har og vil den fremdeles virke ved at sende Landet rundt Raadgivere i Jordbrugets enkelte Grené, ligesom ved at opretholde Lærestalterne i Jordbrug (Landbrugsskolerne).

Ligesom Landbrugets Hovedgrené, det egentlige Jordbrug og Kvægavlén, fremdeles vil støttes og Styrelsen i Lærerne paa Nas Centralagerdyrknings-skole vil finde de hidtil savnede Konfulenter i Jordbruget, saaledes tager den sig ogsaa med Alvor af forskellige Vinæringssveies Opgønst. I saa Henseende ville vi kun bringe i Erindring Skovenes forsmæssige Behandling, Løsningen fra Fællesskab ved Udsiftning, Saltvandsffiteriernes Opgønst og den kunstige Fiskeformerelse. Medens der for kun 10 Aar tilbage endnu stod at læse ordhaarde Artikler, hvori Partierne bekyldte hinanden for Forsømmelighed og Uforstand i at fremme Landets Næringssgrené, er dette Sprog og de dermed følgende Misforstaaelser nu fjernede. Til Samfærdsselens Lettelse bygges ogsaa i dette Aar nye Veie, hvoriblandt Jernbaner.

Med Landets unge Styrrer er det naturligt at maatte alt i dette Aar et Sæt yngre Mænd vil tiltræde ansvarsfulde Poster, og ved de Omstiftninger, som hidtil har fundet Sted, har Regenten valgt Mænd med Kraft og Fædrelandsfjærlighed.

Naar der ikke stilles overdrevne Forbringinger, og hvad vi især maa lægge Landmænd paa Hjertet, at de ikke gradere Styrelsens Pligter efter deres egne private Belfærdssønst, saa har vi fuld Anledning til at lykønske dem med det nye Aar.

Men paa samme Tid som Landmanden i de af Samfundets Institutioner, der influere paa hans Bedrift, glædes ved disses Orden og Livsfriskhed, maa han altid erindre, at han af dem ikke skal vente nogen direkte Hjælp i sin Virksomhed. Paa hans eget Skjøn beror Balget af den Eiendom, hvortil han knytter sit Liv, og paa det Sunde og Gjennemførlige i hans Planer beror det om hans Arbejde skal blive ham til Belfærd. Hans Stilling er saaledes under For-

synets Baretægt den personlige Uafhængigheds, og denne igjen Hovedmomentet i vort politiske Liv. Vigtigt er det derfor baade for ham selv og Samfundet, at han erhverver og bevarer sin Stilling saaledes, at han kan hjælpe sig selv og, om det trænges, raade Andre. Kun saaledes bliver han den Jorddrot, Fædrelandet sætter Pris paa, og i at arbejde til dette dobbelte Maal hilse vi ham velkommen i det nye Aar.

Vi kjende til at Arbejdet er svært. Dobbelt svært inod mange andre Bedrifters, fordi Jordbrugets Fremadskriden af Nutidens Dyrker fordrer Opgønster hvis fulde Værdi først Efterlægten skal nyde, men denne Betragtning maa ikke overskygge vore Planer og Forhaabninger. Allene Egoisten graver isit trange Hul og fjerner sig, jo mer han gaar i Dybet, fra Lyset. Det er Landmandens Opgave og Pligt at frugtbargjøre Jorden ikke at udplyndre den. Den første Løn vil han altid finde i Arbejdets Interesse og aarlige Afkastning; hans fjernere Løn er Følelsen af at have medvirket til Samlevenes og Efterkommeres Belfærd.

Lad os da begynde det nye Aar med det Forsæt at bringe tvende Straa til at vokse, hvor for stod eet.

En agrifulturkemist Reise.

(Af Dr. A. Støckhardt.)

Som Muhamedaneren stuer hen til sit Mekka, saaledes stuede jeg, siden jeg har taget Tjeneste under Agrifulturkemistens Fane, med Længsel hen til det engelske og skotske Land, — det agrifulturkemistiske Mekka, mente jeg. Det store Ny, hvori det engelske Landvæsen er kommet ved Thaer's, Beckherlin's, Schweiger's og Andres Beskrivelser; den høie Opmærksomhed, som man her skjænkede de nyere agrifulturkemistiske Ideer og de Mænd, som udtalte dem; de betydelsfulde Anstrængelser, man anvendte, for at gjøre disse Ideer frugtbaré for Praxis, for overhovedet at udbrede naturvidenskabelige Kundskaber blandt Landmændene; de fortreffelige Forsøg og Afhandlinger, som i sjelden Fylde findes i de engelske, landøkonomistiske Tidsskrifter og som ligesaa vel gjøre Regnskab for Praxis, som for Videnskab: Alt dette lod mig haabe, at ikke en tyss Landmand alene, men ogsaa en tyss Agrifulturkemist vilde der finde Meget, som kunde tjene ham baade til Nytte og Belfærd. Min Attraa, som endnu forøgedes ved Londoner-Udstillingen, erholdt jeg tilfredsstillet i dette Aar (1851), da Finans-Ministeriet ikke alene meddelte mig Orlov til en Reise til England for flere Maanedéer, men ogsaa fandt sig

foranlediget til at give mig en Del af de dertil fornødne Rejsepenge. En anden, stor Glæde blev mig til Del, idet en høit Ben af Agrifulturkemien paa min Begjæring medgav mig en Talisman, hvoraf jeg turde haabe den kraftigste Understøttelse for min Reises Maal. Den bestod i et anbefalingsbrev til Hs. kgl. Høihed, Prins Albert, den engelske Dronnings Gemal, der, som bekendt, selv er Landmand, og tager kraftig Del i de Bestræbelser, som saa virksomt forfølges i England, for at gjøre Theorien frugtbar for Praxis. Dette Brev forstfaffede mig den Lykke, at tilbringe nogle ligesaa lærerige, som interessante Timer hos den kongelige Farmer paa Den Wight, i hvilke Prinsen selv viste og forklarede mig, som Billed paa engelsk Driftsmaade, sine Farms, sine Marker, Enge, Stalde og Lader indtil den mindste Detail. Det engelske Landvæsen kan være stolt af en saadan Protektor, for hvis praktiske Indsigt visse enhver Landmand og for hvis videnskabelige Dom enhver Professor gjerne tager sin Hat af.

Min Reise gik over Belgien, idet jeg tilbragte flere Dage i Brabant og Flandern, navnlig i Hordistrikterne ved Courtrai og Lille, til Dover og London, hvorfra Udflugter gjordes til Grevskaberne Essex, Hertford, Berks, Surrey &c. Af de øvrige Dele af England berørte jeg paa Reisen til og fra Skotland Distrikterne Northampton, Leicester, Stafford, Chester, Nord-Wales, Gloucester, Cumberland og Andre. I Skotland opholdt jeg mig længst i de for deres Frugtbarhed og intelligente Agerbrug saa berømte Lothian-Distrikter, navnlig i Edingburghs Omgivelser. Endelig gjorde jeg en lille Tur op i Høilandene over Perth, Dunkeld, Oban og Staffa til Glasgow og tilbage. Hjemreisen fra London gjordes ikke ad lige Vej, men over Paris, Strasborg, Stuttgart, (Hohenheim), München og Salzburg, hvor jeg ansaa mig forpligtet til i den tyvende Landmandsforsamling at gjøre Propaganda for Agrifulturkemien.

Det nærmeste Maal for min Reise var at skaffe mig et tro Billede af den Indflydelse, som Kemien, især i England, udøver paa det praktiske Landvæsen, af den Titro, man har til denne Videnskab, og af de Midler, man har grebet til, for at udbrede den og forbinde den med Praxis. For at skaffe sig paalidelige Omrids til et saadant Billede var det naturligt uundgaeligt at træde i saa nær Forbindelse som muligt, ikke alene med de kemiske Personligheder, Laboratorier og Anstalter, men ogsaa med det dertil hørende praktiske Landvæsen. Af denne Grund har jeg besøgt saa mange Volsbrug, som min Tid tillod mig, i de forskjellige Distrikter, som jeg berørte. Om dette meget overfladiske Bekjendtskab til det praktiske Landvæsen i England end aldeles ikke berettiger mig til at afgive en endelig Dom om dets større eller mindre Fortrinlighed, saa skal jeg dog i det følgende forelægge Landmændene, og navnlig de sakkiste, mine Jagttagelser og Anskuelser herom, i den Forventning, at der i Værnerne maa forefindes nogle Smaakorn, som kunne have nogen In-

teresse og Nytte for Landmanden. De følgende Noticer maa derfor, forsaavidt de berøre det praktiske Landvæsen, betragtes som individuelle Jagttagelser, der kunne give Anledning til Eftertænkning og videre Provvelse og Sammenligning. Derimod er jeg selvtilidsfuld nok til at vente større Troværdighed og Paalidelighed, hvad den kemiske Del angaar, naturligvis dog uden alle Fordringer paa Ufeilbarhed. Afværende Domme skulle ogsaa her blive underkastede omhyggelig Overveelse, dog kun naar de støtte sig paa Grunde.

Resultaterne af mine Jagttagelser vil jeg bringe i følgende Afdelinger:

- 1) Landvæsenet i Glasपालæet i London.
- 2) Gjødning og Gjødemidler i England.
- 3) Intensivt Volsbrug i England (High farming).
- 4) Engelsk Agerdyrkning.
- 5) Engelsk Kvægavl.
- 6) Jordens Blanding og Udtørring i England.
- 7) Agrifulturkemiske Bestræbelser i England og Frankrig.

1. Landvæsenet i Glasपालæet i London.

Tre Ting have paa Reisen gjort et overvælbende Indtryk paa mig, to Frembringelser ved Mennefskænde og et Billede af Verdensens Naturkraft: Glasपालæet, denne vidunderlige Bygning af Jern og Glas, med sin fecagtige Udstyrelse, — den høit i Luften svævende Jern-Tunnel mellem Nord Wales og Den Anglesea, den saakaldte Britanniaabro, og — Den Staffa med sin ubestrikelige Fingalskule og sine øvrige kjæmpe-mæssige Basaltformationer. Maalet for dette Referat tillader mig her kun at give nogle nærmere Meddelelser om Glasपालæet.

Næst de utallige Gjenstande, som menneskelig Kunst og Industri fra alle Verdensdele havde opstillet i den næsten uoverfælige Udstillingsbygning, vare ogsaa mange Landes Jordfrembringelser og de Redskaber og Maskiner, hvoraf Landvæsenet betjener sig til sin Bedrift, udfillede i rigelige Sutter. At Storbritannien med sine Kolonier i denne Henseende var rigeligt repræsenteret, ja at det med Hensyn til landøkonomiske Maskiner og Redskaber optraadte som Eneherster, vil enhver finde i sin Orden. Det Lidet, som i denne Henseende var produceret af Frankrig, Belgien og Nordamerika, forsvandt som en Draabe i Havet ved Siden af den Fylde og Storartethed som viste sig i de engelske Præstationer, endssjønt Amerika idetmindste i een Henseende fejrede den Triumf, ligesom ved den bekjendte Veddefart tilføes at have taget Luven fra England.

Det er vanskeligt at samle i en snever Ramme en Mængde saa forskelligeartede Gjenstande, som en Udstilling frembyder, saaledes at ikke en Følelse af Torhed paatrænger sig Læseren under Beskrivelsen heraf. Ved en udførligere Behandling af Gjenstandene lader denne Ulempe sig snarere undgaa, idet Bemærkninger da kunne knyttes dertil, som stænke en forøget Interesse; men saare let kommer der i saa Fald af en Beretning en Bog. For at undgaa begge Klipper vil jeg indskrænke

mig til blot at levere en Slags Indholdsfortegnelse med enkelte indstroede Noticer, blot for at antyde det Omfang, man havde givet den landøkonomiske Del af Udstillingen.

A. Næringsmidler og industrielle Landvæsen-Produktier.

Saadanne Slags Jordfrembringelser, som enten i raa eller i præpareret Tilstand tjene til Næring for Mennesker eller Dyr, vare vel kun repræsenterede af 163 engelske Udstillere, men Nogle af disse havde udstillet deres Artikler i en saadan Udstrækning og Mangfoldighed, at deres Samlinger alene udgjorde en særdeles seværdig Udstilling.

Øverst i denne Henseende stode „Skotlands Plantefrembringelser,“ ved Hjælp af hvilke Inspektøren for Høilandselskabets Samlinger i Edinburg, Mr. Lawson i Forening med sin Søn, vilde give Beskuerne et saa fuldstændigt Billede som muligt af alle vegetabiliske Substanser, som Skotlands Jordbund frembringer, hvilket ogsaa fortræffelig var lykkedes ham. En særdeles høj Interesse ydede denne Samling paa Grund af dens systematiske Opstilling og den videnskabelige Behandling af de opstillede Gjenstande, da den her ved var istand til at byde ikke blot praktisk, men ogsaa naturvidenskabelig Belærelse. Saaledes vare f. Ex. til de enkelte Planter altid tilføiede tørrede Exemplarer med Blomster og Fro, eller, naar dette ikke lod sig gjøre, tro Afbildninger deraf. Bøggene i de store Rum, som denne Samling udfyldte, vare mest beforerede med modne Kornneg, medens det dertil hørende Korn, Mel &c. var opstillet nedenunder i Kasser, bedækkede med Glas.

De enkelte Hovedafdelinger vare følgende:

1) Planter, som dyrkes for deres melholdige Fro, som: Kornsorter, Bønner, Erter, Linsler, Biffer &c.

2) Alle Slags Foderurter, som Kløver, Græsarter o. l.

3) Rodvæxter, som Turnips, Røer, Gulerødder &c. Desuden vare Rodderne af denne Afdelings Repræsentanter endnu tilstede i Box-Afbildninger.

4) Industrielle Planter, som Hamp, Hør, Humle, Krap; hine i alle Overgange fra Naturtilstanden til deres Forvandling til Garn og Tøi, Farveplanterne med farvede Provestykker af Kattun, Hør og Uld &c.

5) Røgeplanter.

6) Stofke Træsorter, i Længde- og Tværsnit, med og uden Politur, tillige med de enkelte Træers Blade, Fro og Blomster.

Til Vidnesbyrd om den Udstrækning, man havde givet disse Samlinger, skal kun anføres, at af Hvede alene 159 Sorter, af Byg, 42, af Havre 53, af Erter 64 og af Markbønner 25 Sorter vare udstillede tillige med Prøver af deres Straa og Top.

Nærmest ved den Lawsonske Samling stod i Rigboldighed den af Frohandlerne Gibbs i London anbragte Sammenstilling af deres Handelsartikler, som omfattede næsten 500 alene for landøkonomisk Plantedyrkning bestemte Frosorter. Var

denne Samling end ikke saa instruktiv, som den forrige, da kun tørrede Exemplarer af de hele Planter vare medgivne til Græsfrosorterne, saa viste den dog klarligt det engelske Landvæsens Rigdom paa kultiverede Plantearter og Varieteter.

Da Hveden er det engelske og skotske Landvæsens vigtigste Kulturplante, saa kan det ikke undre os, at den indtog Hovedpladsen blandt de af de øvrige Udstillere fremlagte Plantefrembringelser. Prøver heraf vare indkomne næsten fra alle Egne af Storbritannien. Som den sværeste Sort gældte den saakaldte „Lawrence's Prælix-Hvede,“ som anbefales meget ogsaa af den Grund, at den skyder meget dybe Rodder og trækker Næring af de dybere Jordlag; 1 Td. deraf havde en Vægt af 248 Pd., medens de bedste andre Sorter kun vejede 240 til 243 Pd. Særdeles Opmærksomhed vandt dernæst den i Størrelse og Styrke alle andre Hvederter overragende „Kjæmpestræghvede,“ hvoraf man vil have opnaaet paa 1 Td. Land et Udbytte i Korn af 24 Td., medens man af den almindelige hvide og brune Hvede anser en Agerode af 9—12 Td. endog for en rigelig Host. Fra Skotland var en smuk hvid Hvede af 241 Punds Vægt pr. Td. indleveret som Bevis paa Guanogjødningsens Fortrinlighed. Man havde heraf høstet 14 Td. efter en Guanogjødning af 4 Ctnr. pr. Td. Td. paa en Jord, som endog kort iforveien blev anset for aldeles værdiløs. Megen Interesse vækkede fremdeles nogle nye ved Bastarddannelse vundne Hvederter, da man dertil knyttede det Haab, at man, ligeledes ved Krydsning af Dyrene, ogsaa hos Kulturplanterne ved kunstig Befrugtning skulde naa dertil, at kunne overføre den ene Varietets gode Egenskaber paa den anden. Blandt andre fandtes saaledes Blandinger af 2 meget forskellige Hvederter, den bekjendte hvide Hoptoun og en Art brun Hvede med meget stivt Straa og korte Ax; disse Blandinger dannede en fuldkommen gradvis Overgang fra den ene Plante til den anden. Blandt de fra de engelske Kolonier indsendte Hvederter udmærkede sig især de fra Australien og Canada. Ligeledes havde Rusland indsendt smuk Hvede, Boghvede og Hirse.

Næst Hveden var Bygget stærkest repræsenteret, samt særdeles mange Prøver af Malt og Humle, som anvendes til Porter- og Aleproduktion. Humlekulturen har især vundet sig i Kent og de tilstødende Grevskaber, Essex, og Sussex. I sidstnævnte Grevskab alene ere over 10,000 Td. Td. dyrkede med Humle.

Blandt Bølgfrugter, der fornemmelig vare repræsenterede ved Erter og Markbønner, synes Linsler hidtil slet ikke at være bekjendt i England, da en Udstiller anbefalede dem til de engelske Landmænd som en efter anstillede Kulturforsøg høist værdifuld Sæbeart med den Forsikring, at den trives meget godt i England paa varm, tør Jord, og at dens Fro maa ansees for det billigste Næringsmiddel, da man med en Kvantitet deraf til 7 Sk. (2 Pence) kan mætte ti Arbejdere.

Af Olefager, dette for England saa vigtige Foder- og Gjødemiddel, forefandt man nogle

Prøver, deriblandt som en Nyhed Oliefager af Bomuldsfrø, der til Forsøg vare indførte fra Amerika.

De tropiske Landes forskellige Frugtarter, som ikke udholde en lang Transport, vare, sammenstillede, eftergjorte i Bøx, i prægtige Grupper.

Blandt Landvæsenets industrielle Produkter var især Trevestof-Gebetet, saavel det vegetabiliske som animaliske, i rigeste Maade udslyret. Af Hør og Hamp havde Sektionskomiteen for Planteriget sammenstillet et meget omfattende Tableau, idet næsten alle bekjendte Hør- og Hampdistrikter i Verden vare repræsenterede; saaledes for Hør: Belgien, Holland, Frankrig, Friesland, Rusland, Egypten, Italien, Indien, Jylland o. s. a. Lignende Samlinger med alle de Dvergangs- og Forandringer, som Hørren gennemgaar under Rødning, Brydning, Hegle- og Spindeprocessen, vare indfendte fra forskellige Egne, især smukke og rige fra begge Hovedhørlønderne Belgien og Irland. Desuden den under Navn af Kinagræs bekjendte Meldebast, Manillabast o. s. v. Ifte mindre talrige vare Udprøverne, hvortil næsten alle Lande i Verden havde bidraget. Noget lignende gjælder om Træsorter, hvoraf især Blotte af Bygningstømmer fra Kanada tildrog sig Opmærksomhed paa Grund af deres Størrelse og Mangfoldighed. Ogsaa imprægneret Træ manglede ikke, som nu er ganske almindeligt i England, hos os desværre endnu saa sjældent anvendes til Underlag for Jernbanestammer og til Bygninger paa fugtig Grund. Som de bedste Konserveringsmetoder gjælder Ryan's bekjendte Kvægsolvsublumat, Burnett's salisure Zink, Bethell's Kresot og Tjæreolie og Payne's metalliske og jordbiste Salte, hvormed Bedrævlerne mættes.

B. Agerdyknings-Maskiner og Redskaber.

Ganske naturligt, at man i Maskinernes Land meget snart forsøgte at gjøre de Fordele, som Industrien drager af disse, tilgængelige ogsaa for Landvæsenet. Til saadanne Forsøg laa en Opfordring mere for de engelske Landmænd i den Omstændighed, at Arbejdslønnen blev saa meget høiere hos dem end i andre Lande, ja at Markbrødere i de fleste Distrikter aldeles ifte er at faa i behørig Mængde. Udstillingen aflagde et storartet Vidnesbyrd om den høie Betydning, som Maskinvæsenet allerede har opnaaet for den landøkonomiske Virksomhed, om den store Udbredelse, det har fundet, og om den Omhu, Indsigt og Soliditet, som fra Maskinfabrikernes Side anvendes saavel paa de større, komplicerede Maskiner, som paa de simpleste almindelige Redskaber. Jeg er ifte Maskinkundig og indskrænker mig derfor til nogle enkelte Noticer om fremragende Gjenstande af denne Art.

Dampkraft, anvendt paa Husholdning og Landvæsen. I England og Skotlands bedre Auldsbrug mangle næsten aldrig Dampjædel og Dampmaskine. Dampjædelen bruges, foruden til at drive Maskinen, ogsaa til at dampe Foderet, især Straact, som man derved gjør lettere fordøieligt og mere nærende. Nogle andre Husholdningsarbejder, s. Er. at levere varmt Vand til Bjel-

fenet og til Vaskning ic. besorges desuden ved samme Leilighed. For Dampmaskinen, som vægende Kraft, er den sædvanlige Tjeneste, at tørste og rense Kornet, sjiære Haffelse, Roer, Kartofler ic., male Grter, Bonner, Byg, Havre og andet Kreaturfoder, knuse Oliefager og Høfrø og andet enten til Foder eller til Gjødning. Navnlig er dette Tilfældet i Rothian, Skotlands sydligste og frugtbarste Del. Man paaftaar, at det samme Arbejde udføres ved Dampkraft (med en Kulpris af 2 Mk. 10 ø pr. Centner) 4—5 Gange billigere end ved Hestkraft. Brændevinsbrænderi er i England ifte en landøkonomisk Industri, dertil behøver Landmanden altsaa ifte Dampmaskine som ved mange af vore større Auldsbrug, hvor denne er Dampmaskinens Hovedbestilling, og de andre Arbejder, hvortil den hører kun at anse som Bisforretninger.

I den senere Tid bestræber man sig i England for at anvende Dampkraftens Fordele ogsaa paa mindre Gaarde, som ifte have Bestjæftigelse nok for en staaende Maskine, nemlig ved at indrette bevægelige Maskiner i Skiftelse af Lokomotiver, som med Lethed lade sig transportere fra Sted til andet. Af saadanne transportable Dampmaskiner fandtes allerede 16 paa Udstillingen, og det var nemlig dem, der gav Samlingen af landøkonomiske Maskiner den eiendommelige, storartede Karakter; som gjorde et overraskende Indtryk ogsaa paa Ifte-Landmanden. Ideen er endnu for ny, til at man kan domme om dens praktiske Nytte, men saa meget er vist, at et temmelig stort Antal allerede er i Brug, og at man i Almindelighed er tilfreds med deres Arbejde; dette kan man ogsaa slutte af, at der ved den sidste store landøkonomiske Udstilling i Norwich folgtes fra et eneste Fabrik 50 saadanne Maskiner, hver til 1866 Rbd. Disse Maskiner ere i deres Konstruktion i den korte Tid, de have været bekjendt, allerede saa betydeligt forbedrede, at man nu frembringer lige saa megen Dampkraft med 1 Centner Stenkul som for 2 Aar siden med 3—4 Centner.

Melemaskiner. Størst Epoke blandt landøkonomiske Maskiner gjore nu Melemaskinerne, efter at Amerikaneren Mr. Cormick fra Illinois ved mere end 4000 saadanne Maskiner, som han i de sidste Aar har bygget til Landmændene i Amerikas vestlige Stater til en Pris af rigeligt 200 Rbd. pr. Stykke, paa en glimrende Maade har bevist, at Maskinerne af hans Konstruktion ere praktisk brugbare. Den Triumf, som denne amerikanske Opfindelse fejrede paa Udstillingen og ved de talrige, praktiske Prøver, som man i forrige Efteraar stillede med den, er en pinlig, men fortjent Lektion til de engelske Maskinbyggere, der i Følelsen af deres Overlegenhed ifte anse det for Umagen værdt at bekymre sig om udenlandiske Arbejder. Nu gjor man sig Umage for at bevise, at den Cormickste Ide ifte er ny, og at man allerede tidligere har forsøgt at udføre den i England, men Fortjenesten bliver dog ved det Land, som det først lykkedes at staae noget praktisk Brugbart tilveie. Og noget lignende har man uaagtet alle Anstrængelser ifte formaact at esfiervise i England

for Indførelsen af den amerikanske Opfindelse. Natigantof har den bekjendte engelske Maskinbygger Garrett ogsaa produceret en Meiemaskine i forrige Aar, men han tilstaar selv, at han i Hovedsagen har gjort den amerikanske Maskine efter, og at han blot har gjort nogle mindre Forandringer. I Cirencester var jeg saa heldig at faa mit Dnsse opfyldt at se den amerikanske Maskine arbejde. Det var den første Prove i den Egn, og man havde dertil udvalgt flere Marker paa det deryørende landøkonomiske Instituts Jorder, som vare besaaede dels med Hvede, og dels med Byg og Havre. Interessesen for denne Proves Udfald var saa stor, at en uoverfluelig Mængde Landmand, vistnok over tusinde, havde indfundet sig til dette Skuespil; Resultatet var glimrende. Den med 2 Heste forspændte Maskine affar paa temmelig jævne, men stenede Marker de omtalte Kornsorter med Letthed, Hurtighed og Sikkerhed, som fremkaldte en almindelig Maskine-Enthusiasme, og neppe nogen af de Tilseende vandrede om, at der til næste Høst vilde være mange af disse Maskiner i Gang i England, isærlig for de vandrede irlandske Høstfolk.

Hvad Maskinens Indretning angaar, da bemærkes her blot, at Straaet affjæres ved Hjælp af et horisontalt Skjærejern, med hvilket Kornet lempeligt trykkes ind ved et foran anbragt Hjul med Binger. Hestene gaa paa Siden af Maskinen ved Siden af Kornet, som, afmeiet, falder paa en Bro, hvorfra en paa Maskinen sidende Arbejder bortffjerner det ved Hjælp af en Rive. Alt mæie 1 Td. Vd. krævede omtrent $\frac{3}{4}$ —1 Time, og man tror, affekt fra andre Fordele, at Høst-omkostningerne derved kunne nedfattes med 40 til 50 pCt. Maskinen koster omtrent 260 Rbd.

En anden af Hussey angivet Konstruktion, ved hvilken Skjæringen udføres med saxformige Klinger, bliver ogsaa i den senere Tid meget roft.

Maskiner til Græsset, der have nogen Ligning med Klædefabrikanternes Skjæremaskiner, finde for Tiden kun Anvendelse, hvor der ikke tages Hensyn til Beføstningen, men blot til det smukke Arbejde, altsaa navnlig til Græsplainer i haverne. Derimod ere Maskiner til at sprede, vende og rive Høet meget udbredte og ansees for meget nyttige, da man derved ikke alene sparer Haandsarbejde, men, hvad der er saare vigtigt i Englands fugtige Klima, ogsaa faar Høet ulige hurtigere tørt.

2. Gjødning og Gjødemidler i England.

A. Naturlige Gjødemidler.

Staldgjødning. Paa Grund af den lange Græsnings Tid, som og af Fodningen paa Turnipsmarkerne fordeles den største Del af den Gjødning, som Kvægbesætningen leverer i England umiddelbart paa Marker og Enge; der frembringes saaledes en forholdsmæssig ringe Mængde Gjødning i Gaarden. Man antager her endnu almindeligt, at Tabet af Gjødning, som ikke kan undgaaes ved Græsgangen og navnlig forvoldes ved, at Dyrenes Affald formulder paa Jorden isærlig i Jorden, fuldkommen erstattes ved de

sparede Omkostninger, som Foderets Hjembringelse og Gjødningens Udførsel medføre, ligesom ved den sparede Stroelse. Dog have sig i den senere Tid Stemmer nok, og netop blandt de vigtigste praktiske Autoriteter, der tydeligt paavise Fordele ved dækkede Stalde i Sammenligning med aabne Følde, og Fordele ved Staldfodring i Sammenligning med Græsgang netop med Hensyn til Gjødningsproduktionen. Og de ville uden Tvivl beholde Ret, men alligevel vil det være noget, inden Landmanden kan forlade den gamle Skik og følge deres Exempel.

Gjødningen, der frembringes paa Gaarden, kommer sædvanlig daglig ud paa Møddingen, som i Regelen er anbragt i Midten mellem de lave een Slags Staldbygninger, og hvor Kvæget i Regelen daglig maa opholde sig længere eller kortere Tid. Alt andet Affald, Torveasse, Feieskarn og Jord kastes ligeledes paa Møddingen, og naar man har Raad dertil, tildækkes den med Straa og sammentrædes af Kreaturerne. Med Hensyn til den utvilsomme Nytte af Tag og Møddingen, prækes der meget men udrettes lidet. Da Staldgjødningen i England fornemmelig kun anvendes om Vinteren til at gjøde Græsmarkerne og om Foraaret til Turnips, saa anbringer man Gjødningen fra Sommer og Efteraar, naar Møddingen skal tømmes; blandet og tildækket med Jord, paa Marker i Dynger, som man fra Tid til anden omstikker, saa at den siden, naar den skal anvendes, ligner en Slags Kompost, der med Letthed bringes i Jorden, og som virker meget hurtigt. Denne Opbevaringsmethode fortjente ogsaa at anvendes hyppigere hos os, da den meget godt bevarer de gjødende Stoffer. Helt bringer man Staldgjødningen i halvraadden Tilstand eller i den omtalte Kompostform i Jorden, mindre gjerne ganske frisk. Deri har man vistnok ogsaa Ret. Thi for Vaarsæd eller Græsset, hvortil den fornemmelig bruges, maa den virke hurtigt for at være til egentlig Nytte, medens Gjødningen, som hos os bringes i Jorden om Efteraaret til Vintersæd, selv om den er frisk, har Tid til at virke fuldstændigt. I de bedre Avlsbrug bruger man desuden Stroelsen, ikke hel, men ituskaaret, hvad der vistnok for tjener at efterlignes. (Fortsættes.)

Indlandet.

Christiania. Ved Kgl. Resol. af 22de d. M. er det naadigst bestemt: 1) at der skal nedfattes en Kommission til at afgive Betænkning og Forslag til Foranstaltninger, som fra det Offentliges Side blive at træffe til Skovvæsenets Fremme; 2) at det midlertidig oprettede Hofmarked paa Bergstaden Nørre fra Aaret 1860 at regne ikke for Eftertiden bliver at afholde.

— Julcaften indsendt atten af Byens Borgere og Embedsmænd sig i Statsraad Birch-Neichenwalds Bolk. Hr. Ritmester B. Cæberg var valgt til

Dødsfører og henvendte sig til den nye Statsraad i følgende af de Andre vedtagne Tale:

„Fr. Statsraad!

De Medborgere, som har fremstillet sig for Dem, har ikke søgt at fremkalde nogen stor Demonstration. De komme derfor ikke i stort Antal, men føle sig dog ved deres Stilling og øvrige Forhold berettigede til at udtale sig.

Vi tro at opfylde en Borgerpligt, idet vi erklære Dem vor dybe Misbilligelse af de Angreb, for hvilke De fra Præsidents Side i denne Tid har været Gjensland, og som i deres Grundløshed have udartet til beklagelige Udfærdelser.

Naar vi se hen til Deres hidtidige Embedsvirksomhed, saavel som til Deres Karakter og Personlighed, da finde vi den Tillid styrket og de Forhaabninger, med hvilke vi hilse deres Indtrædelse i Kongens Raad, retfærdiggjorte.

Maatte Guds Belsignelse følge Dem i dette høie og ansvarsfulde Kald og maatte han lede Deres Færd til Held og Gæder for Fædrelandet, som, dette er vor Forvisning, i Dem altid vil finde en oprigtig og trofast Son.“

Herpaa svarede Statsraaden:

„Jeg takker Dem, mine Herrer, af fulst Hjerte for den Naade, paa hvilken De har udtalt Deres Stemning for mig, — uden at jeg dog dermed vil have sagt, hvad jeg heller ikke tror De ønskede at høre, at dette har været mig nogen ny og uventet Erfaring.“

Jeg har saa længe levet i eller i Nærheden af den Kreds, som De, mine Herrer, tilhører, at jeg inden den tør tro at være nogenlunde tilstrækkelig kjendt for hvad jeg er baade som privat og som offentlig Mand.

Dg med al Erkjendelse af egen Svaghed er jeg mig dog tillige bevidst, at der i Virkeligheden ikke blandt oplyste og selvstændigt dømmende Mænd mangler mig Udkomst, selv til den Grad af almindelig Nytte og Tillid, der udgjør en af Grundsaetningerne hvorat kunne indtage min nuværende Plads.

Harde jeg ikke selv havt en bestemt Overbevisning herom, skulde i Sandhed Intet have formaact at overvinde de alvorlige Betænkkeligheder, jeg for mit Vedkommende har havt og maattet have, ved for en mere eller mindre usikker Fremtid at opgive en Stilling, der for mig og Mine, jeg kan med Sandhed sige, ikke efterlod Noget tilbage at ønske.

At jeg imidlertid har faaet denne Overbevisning styrket ved Deres Besøg her idag, har ikke kunnet Andet end være mig baade glædeligt og betydningsfuldt.

Dg idet jeg derfor gjentagende bevidner Enhver især af Dem, mine Herrer, min oprigtigste Tale, tør jeg ogsaa udtale den Fortrosthed, at ved Guds Hjælp skal jeg ikke herefter svigte enten Deres eller Andres Tillid.

— Ifølge Christiani Apostlen er der fra Dampskjællenet i de 3 første Dage af dets Virksomhed solgt respektive 539, 1278 og 1805 Portioner Mad.

Stavanger. Mormonerne drive fremdeles deres Uvæsen her i Byen. I Lørdags skulde saaledes tre Fruentimmer, to Koner og en Pige, være blevene døbt af disse Branqalærere.

Udlandet.

England. Om de Fængslinger, der ere blevene foretagne i Belfast, meddeler de engelske Blade følgende: Den 12te ds. blev en Kneipe omringet af bevæbnet Politi, og 15 Personer, tilhørende det hemmelige Selskab „Phoenix“ bleve arresterede. De Fængslede ere alle af Arbejdsklassen og Katholiker; itilblant dem ere flere ældre Mænd, medens de i Cork paagrebne Medlemmer af nævnte Selskab alle ere ganske unge Tyre. Det synes at være udenfor al Tvivl, at Selskabet „Phoenix“'s Formaal er at søge at forberede en amerikansk Invasion. Maasse er det virkelig disse gale Folks Hjertetanke, at „General Walker“ vilde passe bedre for Irland end Dronning Victoria og hendes Regjering. Imidlertid er det ikke let at forstaa, hvoreledes denne affindige Ide har kunnet faa Indgang hos de gode Irøndere; men det lader til, at Selskabet allerede tæller ikke saa faa aktive Medlemmer, og man kan ikke fortænke vedkommende Dvrighed i, at de se at forebygge forsvuldede Forsøg paa den offentlige Ordens Forskyrrelse.

Frankrig. Den franske Regjering agter at lade opreise paa St. Helena en Mindestøtte for Keiser Napoleon I.

— Storfyrst Constantin er indtruffen i Paris og har taget ind i det russiske Ambassadørhotel.

Østerrig. (Vorsenhalle). Csterat Pariserkabinettet nylig gjort Forsøg paa ved flere Parisers-Journalers tumultariske Krigsindbrud mod Østerrig at lade den offentlige Mening føle paa Tandem, med hvilken Anklang en Truen af Østerrigs Stilling i Italien blev optagen i Europa, og herved kommet til den Erfaring, at det for Dieblikket ved en paa denne Retning indslaaende Politik har at gjøre Regning paa ringe Sympathier hos forskjellige Stormagter, har det nu vendt tilbage til de simple diplomatiske Kunstgreb, for ved Hjælp af disse at erklære den østerrigske Indflydelse i Italien Instrukuekrig. Al Verden ved, hvilke Midler det napoleoniske Frankrig allerede har anvendt for at faa af Sælden den østerrigske Indflydelse i Rom. Der blev ikke sparet hverken paa søde Forsørelseskunster eller paa Trudsler for i Rom at opnaa dominerende Indflydelse. Snart blev den største Devotion til den katholske Christenheds Overhoved baaret til Skue, og paa en mest paafaldende Maade loketteret for Paven i Protektionsiver for Katholiceismen; snart derpaa, da dette ikke gav det forønskede Resultat, viste man Rom et mørkt, vredt Ansigt og sendte en Sabel derhen, der skulde opføre sig som hjemme og vise Paven, at det keiserlige Frankrig endnu mægter at herske, hvor det finder for godt. Denne fortsatte Politik kunde dog ikke frembringe nogen gunstlig Indflydelse paa Frankrigs Stilling til det pavelige Guvernement, og Østerrig maatte ganske naturligt vinde betydelig større Indflydelse i Rom, hvor det tilmed ved mangehaande andre Træk af sin Politikk havde vundet mere i Terræn, end Frankrig. Men denne solide Stilling, hvilken Østerrig har forskaffet sig i den italienske Halvøes Centrum, er det, som ikke lader Pariserkabinettet have No. Dette Kabinetts nyeste Bestræbelser stille sig saaledes, som

om det i Spidsen for den pavelige Regjering vilde tilveiebringe en Omvæltning, der tillige skulde have en Forandring i Kirkestatens ydre Politik til Følge. Naar man synes det at være sigtet til Tilfidsættelsen af den nuværende pavelige Statssekretær for de ydre Anliggender. Kard. Antonelli, der for Nærværende udsendes fra Paris af som det beredvilligste Medskab for de angivne extraordinære Bestræbelser af Østerrig, og hvem man gjerne vilde afløse med en Prælat, Monseigneur Berardi, der nærer stor Inklination for Frankrig. Omvendtset det maasse ikke kan være ugrundet, at en saa udmærket og klartseende Diplommat, som Kardinal Antonelli, lægger mere Vægt paa Østerrigs Stemme, saa tor dog Østerrig, især deslæshed hvad dets italienske Provindser betræffer og hvad Liberalisme i Regjeringen angaar, dristigt byde Frankrig med sin demokratisk-monarkiske Regjeringsform Stranken. Naar man derfor i Paris taler om Østerrigs retrogradive Bestræbelser, ved man overalt altfor nøie, i hvilken Retning deilige Planer af det liberale Frankrig ville gaa.

Spanien. Gazette offentliggjør et Dekret, betræffende Kolonisationen af Verne Fernando, Po, Amerobon, Corrioe o. s. v. Man vil affende de fornødne Stridskræfter og Krigsskibe derhen og udnævne en Guvernør med Brigades- eller idetmindste Oberstrang. Guvernøren bevilges 25,000 Pjastre aarlig til Udsoldelse af Landets Hjælpekilder, og til Jesuit-Missionen 6000. Solden fastsættes for Import til 5 pCt. og for Export til 2½ pCt. Kompagnier og Private erholde Terran-Koncessioner, forat gjøre Landet frugtbringende og til Bebyggelse. — Kammeret valgte Hr. Martinez de la Rosa til Præsident med en Majoritet af 185 Stemmer mod 20. Efter det antagne Budget beløber de ordentlige Statsudgifter for 1859 sig til 1,786,662,787 Realer; de ordentlige Indtægter ere anslaaede til 1,794,731,500 R. Til Amerisifering af Statsgjælden og de offentlige Arbejder regner man 565,258,000 R. Den svævende Gjæld kan ikke overskride 640,000,000 R. Regjeringen er bemyndiget til at modificere Lokaltariffen til Gunst for Private. Af det overordentlige Budget bevilger Regjeringen, fordelt paa 8 Aar, 2000 Millioner til Udbedring, Fuldbedelse og Anlæg af Ghauscer, Kanaler, Byer o. s. v., Forømerelse af Krigs og Marine-Materialet, Istandsættelse af Kirker, Fængsler, Hospitaler, Amtslokaler etc.

Italien. De sardiniske Kamre skulle aabnes den 15de Januar. I Genua har der fundet nogle mindre betydelige Tumulter Sted under Høitideligholdelsen af Marsdagen for Østerrigernes Fordrivelse fra Staden i Aaret 1746.

Rusland. Der omtales, at der i Wien gjøres overordentlige Anstrængelser for at gjenoprette det tidligere gode Forhold til Rusland; men paalidelige Oplysninger mangle endnu. „Børsenhallen“ Wienerkorrespondent siger, at den russiske Gesandt, von Dalabin, er bleven akkrediteret ved det østerrigiske Hof i en „hærlig Mission,“ og bekræfter et Rygte om, at en høitstaende Embedsmand i det østerrigiske Udenrigsministerium skal afgaa til St. Petersburg, hvor han da siden, isald Alliansens Gjenoprettelse kommer istand, skal afløses af Fyrst Richard Metternich. Forhandlingerne ere saaledes kun isærd med

at blive indledede, og det er ialfald for tidligt nu at ville forudsige Resultatet.

China. Fra China hedder det, at Kolligeden atter er indtraadt i Kanton og Handelsaffærene ere i god Gang. Guvernøren i denne Stad er kaldt tilbage og Indførsel af Opium tilstødt under visse Indskrænkninger.

— Rebellerne sigedes at have indtaget Nanjing; den keiserlige Regjering var paa Grund heraf velvilligere stemt mod de Fremmede, end nogenstunde tilførn.

Afrika. Fra Liberia berettes, at et fransk Skib, som indtraf dertil forat tage „frie Negre“ ombord, har maattet seile bort igjen med uforrettet Sag, da Republikken kaldte et engelsk og et amerikansk Krigsskib til sin Beskyttelse. Det franske Skib har altsaa her ligesom ved Mosambiqueysten villet indtage Negre uden Autoriteternes Samtykke.

Til Subskribenter

paa

Gaardsregnskab for den norske Bonde af Schroder.

De, som fremdeles ville subskribere paa nævnte Bog, anmodes om inden Januar Maanedes Udgang at indsende sine Rekvizitioner til Bogtrykker Fabritius's Kontor. Indsendelsen er nødvendig for at Dylagets Størrelse kan bestemmes.

Christiania Kornpriser.

I den Landst

Hvede, 3½ a 5½ Spb. intet solgt.
Rug, 17 ½ a 18 ½.
Byg, 11 ½ a 14 ½.

Udenlandst

Rug østerrøst 19 ½ 12 ½ a 4 Spb.
Rug dansk 16 ½ 12 ½ a 17 ½ 6 ½.
Byg 2radigt 14 ½ 12 ½.
Erter 4 a 5 Spb.
Hvede 5 Spb. a 5 Spb. 1 ½ 12 ½.

Christiania Fiskepriser.

Sild, Rødb. 6½ a 7 Spb. pr. Lb.
Sild, stor Mtb. 6 Spb. pr. Lb.
Sild, smaa do. 5 Spb.
Sild, stor Christ. 4½ a 4¾ Spb. pr. Lb.
Sild, smaa do. 3 Spb. pr. Lb.
Storset 1 Spb. a 1 Spb. 6 ½ pr. Bog.
Mtbisset 4 ½ pr. Bog.
Emaaset 3 ½ 12 ½ pr. Bog.
Rødbjør 6 ½ 12 ½.

Følgeblad til Skilling-Magazinet.

Christiania.

Frykt og forlagt af B. C. Fabritius.